

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

**KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
NOVO MESTO**

tel: 07 373 05 85, 040 359 701

E-pošta: mira.kambic-stukelj@kgzs-zavodnm.si

Splet: www.kmetijskizavod-nm.si

Novo mesto, 12.4.2021

Zadeva: Odstavljanje jagnjet in pitanje za potrebe prireje mesa

Na gospodarnost reje ovac z namenom prireje mesa vpliva veliko dejavnikov.

Med poglavne dejavnike seveda spada število jagnjet v gnezdh, njihova sposobnost priraščanja, tehnologija reje in seveda dosežena odkupna cena.

Slednji dejavnik in seveda najpomembnejši za gospodarnost te reje, pa se ne bo vzpostavil sam od sebe. Trgu je potrebno ponuditi kvaliteto in kontinuiteto proizvoda, ter za večjo prepoznavnost in dvig potrošnje generalno izvesti resne aktivnosti na strani promocije.

Vrnimo se na začetek. Na kaj moramo paziti pri reji jagnjet, da dobimo kvaliteten tržni proizvod. Nedvoumno se reja jagnjet začne še pred jagnjitvijo. Iz različnih dejstev se odločimo za določeno pasmo ovc mesnega tipa. Če kupujemo čredo, ki nam bo služila za vzrejo jagnjet, smo pri nakupu pozorni na plemenske vrednosti živali. Če nimamo podatkov o njihovih starših, potem se moramo zanesti na svoj instinkt in poznavanje lastnosti dobre plemenske živali. Tukaj ima prednost lastna hišna selekcija, poznavanje lastnosti staršev nam veliko pomaga pri odbiri mladice za naslednje sezone. Za dober prirast jagnjet v prvih tednih je lastnost dobre mlečnosti eden pomembnejših lastnosti na katero moramo biti pozorni, ta je v večji meri podedovana, zato odbiramo mladice mater, ki imajo dovolj mleka. Primerna količina mleka za vzrejo dvojčkov je cca 2,5 l. Trenutne mesne pasme, ki se uporabljajo pri nas so jezersko solčavska pasma (JS), ta je velikokrat oplemenjena z rumanovsko pasmo (JSR), texel pasma, île de France, ter v zadnjem času suffolk in dorper pasmo. Lastnosti ki jih rejci iščejo pri teh pasmah so dobri prirasti in dobra klavnost ter omišičenost, primerno število jagnjet na gnezdo, življenjska proizvodnja...

Po odbiri osnovne črede z določenimi lastnostmi, pa je na nas rejcih kako te lastnosti optimalno izkoristiti. Pomembna dejavnika sta prehrana in okolje v katerem se nahajajo. Prehrana ovac v dobi brejosti, posebej v zadnjem obdobju brejosti vpliva na fizične lastnosti jagnjet in dobre predispozicije za hiter prirast. Eden od fizičnih pokazateljev hitre prirasti jagnjet je podvojitve lastne rojstne teže. Hitreje kot jagnje podvoji lastno rojstno težo, boljše so njegove sposobnosti priraščanja. Željena rojstna teža jagnjet je cca 5 kg, seveda je to odvisno od velikosti gnezda, pasme, spola, prehrane matere v zadnjem obdobju, letnega časa... Zelo pomembno je, da mladiči čim prej po jagnjitvi zaužijejo kolostrum, saj je takrat absorpcija imunoglobulinov največja, s tem pridobijo imunost in optimalne predispozicije za dober prirast. V prvih tednih bi moralo materino mleko zadostiti vsem potrebam jagnjet. Orientacijske vrednosti prirasta v obdobju mlečnosti so med 200 in 300 g /dan. Če je le mogoče, ovco skupaj z povrženimi jagnjeti osamimo v v manjši ograjeni prostor, kjer se ne more odtujiti od matere in lahko nemoteno zaužije kolostrum, ter tam ostane dva do tri dni. Iz izkušenj se najbolj obnese, če se loči ovce, ki so jagnjile v drug prostor od tistih ki bodo jagnile v kratkem. V nasprotnem primeru, večja jagnjeta posejajo kolostrum še nerojenim ali komaj skotenim. Jagnje je ob rojstvu še praktično neprežvekovalc. Predželodec je še majhen, mleko pa se prebavlja v pravem želodcu.

Poznamo različne metode vzreje oz. odstavljanja jagnjet. Vzreja brez matere z mlečnim nadomestkom, ko jagnjeta odstavimo že po treh dneh, in pride v poštev pri reji mlečnih pasem. Zgodnje odstavljanje, ko jagnjeta sesajo do 6 tedna starosti, ta način reje je primeren za poliestrične

pasme, s čimer dosežemo zgodnejšo pojatev in hitrejši prehod v nov reprodukcijski cikel. Tretja možnost pa je tista, ko jagnjeta pustimo pri materah do konca laktacijske dobe, do 16. oz 20. tedna starosti, to je najbolj naraven način vzreje. Če se odločimo za zgodnejše odstavljanje jagnjet, nam naj teža jagnjet služi kot merilo, torej ko jagnje tehta 2,5 ali 3 krat več kot ob rojstvu, med 11 in 14 kg. Seveda moramo pri tem načinu reje paziti na krmni obrok in zagotavljanju vseh potreb, saj ob nepravilnem krmnem obroku jagnjeta shujšajo.

Jagnjeta, katera imajo na voljo kvalitetno seno, ga pričnejo uživati že po drugem tednu, takrat oz. najpozneje v tretjem tednu pa začnemo z dodajanjem močnih krmil. S tem spodbudimo čim bolj optimalen razvoj vampa in papil, le - te skrbijo za izkoriščanje hranilnih snovi. Po tretjem tednu količina mleka ni več zadostna za zagotavljanje optimalnega prirasta. Začnemo z dodajanjem cca 50g krmne mešanice, na voljo morajo imeti tudi kvalitetno seno. Močna krmila postopoma povečujemo. Pri starosti 15. tednov tako zaužijejo 1 do 1,2 kg močnih krmil, ter cca 400-500 g sena. Obroke sestavljamo, glede na krmila, ki jih imamo na voljo. Za optimalen prirast moremo poznati potrebe živali, sestavo razpoložljive krme in seveda hranilno vrednost. Hranilne vrednosti variirajo glede na okoliščine v katerih je krma pridelana. V krmno mešanico jagnjet lahko vključimo, ječmen, koruzo, pšenico, pšenične otrobe, sojine tropine, pesne rezance... S sestavljanjem obroka (pri sesnih jagnjetih) moramo pokriti potrebe po cca 130g PSB (prebavljive surove beljakovine), ter 650-700 g ŠE na kg mešanice. Paziti moramo tudi na oskrbo z vitamini in minerali. Poudarek pa je potrebno dati tudi na vodi, ki mora biti vedno na voljo, saj vpliva na količino zaužite krme. Seno, ki ga zauživajo mora biti dobre kvalitete. Z kvaliteto sena se potreba po močnih krmilih zelo zmanjšuje, kar je še posebej pomembno v ekoloških rejah. V ta namen se veliko rejcev poslužuje umetnega dosuševanja sena in detelj, kar zagotovo dvigne nivo kvalitete. Zgoraj navedene količine veljajo za pitanje zimskih jagnjet za povprečne priraste cca 300 g/dan in pitanje na 30-40 kg telesne mase. Pri pašnih jagnjetih je potreba po dodajanju krmil nižja in sicer cca 300 g dnevno. Da bi lahko optimalno krmili svoja jagnjeta se moramo posluževati aplikacij, ki nam pomagajo preračunati količino krmil, ki naj bi jih dnevno zagotovili jagnjetom in seveda materam. To je pomembno zaradi same ekonomike pitanja. Veliko podatkov lahko rejci pridobimo iz analiz krme, saj imamo v aplikacijah zgolj informativne vrednosti, za večjo natančnost pa je potrebna analiza lastne krme (sena).

Sistem reje naj bo prilagojen tako, da lahko jagnjeta dostopajo do močnih krmil na paši ali v hlevu. V hlevu uredimo prostor, kamor imajo dostop le jagnjeta, kjer jim dodajamo močna krmila. Na paši pa se lahko poslužujemo krmilnic prilagojenih na velikost glave jagnjet. Nekateri rejci pašna jagnjeta zadnji mesec reje prestavijo v hlev, kjer jih dopitajo do končne teže, vendar se pozitivni učinki paše na kakovosti mesa zmanjšajo.

Klavnost, ki jih naj bi dosegle mesne pasme so med 50-60%. Na to najbolj vplivata genotip živali in sistem reje. Kot zanimivost, raziskave, ki so jih opravili naši strokovnjaki kažejo, da so pašna jagnjeta manj zamaščena, imajo bolj intenzivno barvo mesa, ter ugodnejšo maščobnokislinsko sestavo mesa. Vendar mora biti paša kvalitetna, da je učinek pozitiven. Priporočamo, da imajo v začetku paše jagnjeta na voljo še vedno suho seno. Trenutne potrebe oziroma navade trga so po jagnjetih z živo težo cca 27 do 32 kg, kar pomeni nekje od 12 do 15 kg hladne mase trupa. Rejci pa se vse bolj nagibajo k pitanju na višjo težo, na cca 30 do 40 kg, kar bi ponudili kot konfekcionirano meso različnim verigam v gostinstvu, turizmu oz. trgovskim verigam. S tem načinom bi radi povečali dostopnost mesa potrošniku. Z nameravanjem bi dvignili kupne navade in postopno večjo porabo jagnjetine v gospodinjstvu.

Če povzamem, je izbira pasme in odbira živali z dobrimi plemenskimi lastnostmi osnova za dobre priraste jagnjet. Rejec mora nato poskrbeti za visokokakovostno voluminozno krmo, ki po možnosti v veliki meri nadomesti močna krmila, ki iz ekonomičnega vidika predstavljajo konkreten izdatek. Slovenija je zaradi travnatega sveta in terena, optimalna za rejo drobnice. Z pravilno tehnologijo reje in poznavanjem potreb živali lahko vzredimo kakovostna jagnjeta, ki jih ponudimo trgu.

Pripravila:

Mira Kambič Štukelj, terenski kmetijski svetovalec

